

بررسی فعالیت ضد قارچی عصاره برخی از گیاهان دارویی

بهرامی نژاد صحبت (۱)، عباسی سعید (۲)، پاپ زن عبدالحمید (۳)

۱- استادیار گروه زراعت و اصلاح نباتات، دانشکده کشاورزی و عضو پژوهشکده بیوتکنولوژی مقاومت به خشکی دانشگاه رازی کرمانشاه، ۲- استادیار گروه گیاهپزشکی، دانشکده کشاورزی دانشگاه رازی کرمانشاه، ۳- دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی دانشگاه رازی کرمانشاه

چکیده

عصاره برخی از گیاهان به دلیل دارا بودن ترکیبات خاص، دارای خواص ضد قارچی می‌باشند. در این مطالعه، تأثیر عصاره آبی و متانولی اندام‌های مختلف یازده گونه گیاهی، روی دو گونه قارچ بیماریزای گیاهی، *Fusarium oxysporum* و *Bipolaris sorokiniana* به روش دیسک کاغذی و با استفاده از پنج میلی گرم عصاره خام در هر دیسک کاغذی در شرایط آزمایشگاهی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج این مطالعه نشان داد که خارخسک در ریشه و اندام هوایی خود حاوی مواد بازدارنده علیه گونه *B. sorokiniana* می‌باشد. عصاره متانولی ریشه خارخسک با میانگین هاله بازدارندگی به میزان ۱۷/۶۳ میلی متر بیشترین اثر بازدارندگی را بر علیه قارچ *B. sorokiniana* و عصاره متانولی اسطوخودوس با میانگین هاله بازدارندگی به میزان ۱۰/۸۷ میلی متر بیشترین اثر بازدارندگی را بر علیه قارچ *F. oxysporum* داشت.

مقدمه

گیاهان بالغ بر ۱۰۰۰۰۰۰ متابولیت ثانویه طبیعی با وزن مولکولی پایین تولید می‌کنند (Dixon, 2001). بسیاری از این متابولیت ها در دفاع گیاه در مقابل آفات و امراض مؤثر می‌باشند (Cowan, 1999). شناخت و بررسی این متابولیت ها می‌تواند کمک مؤثری به کنترل آفات و امراض بنماید. با وجود این به نظر می‌رسد اغلب آزمایشات انجام شده در مورد تأثیر این عصاره‌های گیاهی بر عوامل بیماریزای انسانی بوده است تا عوامل بیماریزای گیاهی. بررسی فعالیت ضد میکروبی عصاره‌های گیاهی راهی برای پیدا کردن ترکیبات حیاتی جدید علیه قارچ‌ها و باکتری‌ها می‌باشد. هدف از این تحقیق دستیابی به گیاهانی با خواص ضد قارچی بالا است که در آینده بتوانند بعنوان جایگزین سموم شیمیایی مورد استفاده قرار گیرند تا بدین وسیله خطرات زیست محیطی را به حداقل رسانده و به کشاورزی پایدار کمک نماییم.

مواد و روش‌ها

در این مطالعه اثر ضد قارچی یازده گونه گیاهی شامل علف مار، گل عقربی، تاتوره، گچ‌دوست، غوزک، اسطوخودوس، عروسک پشت پرده، رزماری، گل میمون، قیاق و خارخسک مورد بررسی قرار گرفت. از این میان، گیاهان علف مار، گچ‌دوست، عروسک پشت پرده، گل میمون و خارخسک از منطقه بشیوه سرپل ذهاب و سایر نمونه‌ها از مزرعه دانشکده کشاورزی دانشگاه رازی کرمانشاه جمع‌آوری شدند. پس از حذف آلودگی، گیاهان در دمای آزمایشگاه و در سایه خشک شده و قسمت‌های مختلف گیاه به وسیله آسیاب خرد گردید. استخراج عصاره خام با استفاده از آب و متانول صورت گرفت. در این مطالعه از یک جدایه *Fusarium oxysporum* (جدا شده از ریشه نخود) و یک جدایه *Bipolaris sorokiniana* (جدا شده از ریشه گندم) که قبلاً بیماریزایی آن‌ها روی میزبان مربوطه اثبات شده بود، استفاده گردید. به منظور بررسی اثر ضد